

Nr 28.

Av herrar **Petrén, Alfred**, och **von Sneidern**, *angående ändring i staten för uppfostringsanstalten för sinnesslöa flickor vid Vänersborg m. m.*

Kungl. Maj:ts förslag till avlöningsstat för uppfostringsanstalten för sinnesslöa flickor vid Vänersborg (5:te huvudtiteln sid. 215—219) innebär icke någon ändring av den avlöningsstat, som fastställdes, då 1921 års riksdag beviljade anslag till denna anstalts upprättande, och vilken stat upptog 1 föreståndarinna med 2,400 kronors lön (och 3 ålders-tillägg à 300 kronor efter resp. 5, 10 och 15 år), 1 handarbetslärarinna med 1,750 kronors lön (och 3 ålderstillägg à 200 kronor efter resp. 5, 10 och 15 år) och 1 vaktmästare med 1,475 kronors lön (och 2 ålders-tillägg à 100 kronor efter resp. 5 och 10 år) samt i ersättning för bostad och bränsle 400 kronor, ävensom till vikariatersättningar och extra personal samt tjänstepersonal 1,735, summa 7,760 kronor. Att Kungl. Maj:t icke föreslagit någon ökning i denna stat sammanhänger med det förhållandet, att Kungl. Maj:t även för budgetåret 1923—1924 räknat med en beläggning av allenast 15 eller det antal elever, varmed räknats uti den av 1921 års riksdag fastställda utgiftsstaten för anstalten. Nu är det visserligen sant, att skall intagning å denna anstalt för vanartade sinnesslöa flickor ske allenast genom överflyttning från de statsunder-stödda sinnesslö- och epileptikerskolorna av därstädes såsom olämpliga för samlivet befunda flickor, torde anstaltens beläggning icke komma att överskrida 15-talet vid nästa budgetårs slut. Då emellertid den nu-varande anstaltsbyggnaden rymmer 40 platser, vore det givetvis i hög grad oekonomiskt att under längre tid utnyttja så ringa del av utrymmet, då driftkostnaderna per elev ju bliva vida större, ju mindre beläggningen är (se nedan). Sinnesslövårdssakkunnige, vilka uppgjort förslaget till denna anstalts anordnande, hava också tagit initiativ för möjliggörande av en hastigare beläggning av anstalten. Den 15 augusti 1922 ingåvo nämligen nämnda sakkunnige följande skrivelse till Kungl. Maj:t:

»Sinnesslövårdssakkunniga hava i sitt den 12 februari 1921 avgivna betänkande angående upprättandet av uppfostringsanstalter för vanartade sinnesslöa föreslagit, att i sådan anstalt endast skulle få intagas elev, som vore eller förut varit intagen

i skola för sinnesslöa eller fallandesjuka eller i skyddshem för vanartade barn (betänkandet sid. 34 ff., reglementsförslagens 1 §).

De sakkunnigas förslag innebar vidare, att i anslutning till ifrågavarande uppfostringsanstalter skulle kunna anordnas arbetshemsavdelningar för sådana vanartade sinnesslöa, vilka uppnått den ålder, att de icke lämpade sig för skolhem, men vilka med hänsyn till vanartens eller den psykiska abnormitetens beskaffenhet icke nödvändigt behövde vårdas å vare sig sluten anstalt eller öanstalt och vilka därför icke vore i behov av överflyttning till de anstalter för vuxna vanartade sinnesslöa, som enligt de sakkunnigas förslag borde upprättas. Vid uppfostringsanstalten för gossar borde denna arbetshemsavdelning anordnas såsom särskilt annex, medan vid uppfostringsanstalten för flickor arbetshemslevern syntes kunna utan olägenhet omhändertagas i själva skolhemmet, blott detta kunde tillräckligt effektivt isoleras från yttervärlden (sid. 40, 53—54 m. fl.).

Till de sålunda ifrågasatta arbetshemsavdelningarna skulle i första hand överflyttas sådana i skolhemmen för vanartade intagna, vilka efter avslutad utbildning därstädes befunnes kunna kvarstanna vid vederbörande anstalt. I skolhemmet för flickor, vilket enligt de sakkunnigas beräkningar vid öppnandet blott till en mindre del komme att upptagas av skolelever, borde emellertid enligt förslaget (sid. 53—55) kunna till en början intagas även åtskilliga äldre elever, vilka redan från intagningen komme att bliva arbetshemslever. Även beträffande dessa skulle emellertid gälla den ovan berörda principen, att intagning finge äga rum endast av sådana elever, vilka tidigare varit intagna i sinnesslö- eller epileptikerskola eller i skyddshem.

Vid uppgörandet av berörda förslag hade de sakkunniga utgått ifrån, att utredningen om nyssnämnda fristående arbetshem skulle kunna fullbordas inom sådan tid, att dessa anstalter kunde komma till stånd omkring två år efter uppfostringsanstalternas upprättande. Då det emellertid på grund av särskilda omständigheter icke varit möjligt att slutföra utredningen inom den ursprungligen avsedda tiden och frågan om arbetshemmens upprättande därför icke kan komma att avgöras förrän betydligt senare än tidigare beräknats, kommer bristen på möjligheter för ett tillfredsställande omhändertagande av ett stort antal vuxna vanartade sinnesslöa fortfarande under en avsevärd tid att med oförminskad styrka göra sig gällande.

Om angelägenheten av att å lämplig anstalt omhändertaga ifrågavarande sinnesslöa, i främsta rummet sådana sinnesslöa kvinnor, vilka äro i sexuellt avseende opålitliga, har särskilt de sakkunnigas ordförande i egenskap av medicinsk-psykiatrisk inspektör över sinnesslöanstalterna haft tillfälle att erhålla upprepade påminnelser. I all synnerhet har på sistone, sedan beslutet om upprättande av en anstalt för vanartade kvinnliga sinnesslöa börjat bliva bekant, inkommit förfrågningar angående möjligheten att på denna anstalt bereda plats för till vuxen ålder komna kvinnliga sinnesslöa, vilka icke på betryggande sätt kunna vårdas vare sig i hemmen eller å fattigvårdsanstalterna.

Ehuru de sakkunniga i fråga om grunderna för intagning i skolhemmen för vanartade fortfarande principiellt äro av samma uppfattning, som kommit till uttryck i de ovan refererade förslagen, hava de sakkunniga med hänsyn till nyssnämnda erfarenheter likväl ansett sig böra överväga möjligheterna att i avvaktan på tillkomsten av ett arbetshem för vanartade sinnesslöa kvinnor skapa utvägar för om-

händertagande jämväl av sådana vanartade kvinnliga sinnesslöa, vilka icke tidigare varit intagna å förut angivna uppfostringsanstalter.

Vid behandlingen av denna fråga hava de sakkunniga funnit sig böra förorda, att vid upprättandet av den beslutade uppfostringsanstalten för vanartade sinnesslöa flickor måtte medgivas, att i denna anstalt må, där sådant finnes utan skada för anstaltens verksamhet kunna ske, tills vidare intill dess arbetshem för vanartade sinnesslöa kvinnor kommit till stånd, intagas kvinnliga sinnesslöa, vilka på grund av vanart äro olämpliga att omhändertagas annorstädes än å anstalt för vanartade sinnesslöa. Vid förordandet av denna anordning förutsättes givetvis att, sedan arbetshem för vanartade kvinnliga sinnesslöa tillkommit, dit överflyttas sådana i skolhemmets arbetshemsavdelning intagna, vilka lämpligare vårdas i särskilt arbetshem.

De sakkunniga hava så mycket hellre ansett sig kunna förorda den här ifrågasatta övergångsanordningen, som det finnes grundad anledning antaga, att det skolhem i Vänersborg, som skall användas för den ifrågavarande uppfostringsanstalten och vilket inrymmer omkring 40 platser, under de närmaste åren av sin verksamhet icke kommer att bliva fullbelagt med de intagningsbestämmelser, som ursprungligen föreslagits.

Ansökning om intagning bör även i fråga om här avhandlade sinnesslöa ingivas till anstaltens styrelse, vilken har att pröva densamma. Vid ansökningen torde, i anslutning till vad i 3 § av förslaget till reglemente för anstalten föreskrivits, böra fogas läkarintyg, avfattat i enlighet med vederbörligen fastställt formulär, uppgifter rörande den sinnesslösas uppförande och levnadsförhållanden, vilka uppgifter, där ansökan göres av annan än kommunal myndighet, böra vara attesterade av pastor eller ordförande i kommunalnämnd eller barnavårdsnämnd, samt vederbörandes förbindelse att ansvara för erläggande till anstalten av stadgad avgift för eleven.

Några särskilda föreskrifter beträffande behandlingen av ifrågavarande sinnesslöa torde icke erfordras.

Under återopande av det anförda få de sakkunniga vördsamt hemställa, att herr statsrådet behagade vidtaga åtgärder för att i samband med utfärdande av reglemente för statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor måtte *dels* medgivas, att utan hinder av bestämmelserna i sagda reglemente i anstalten må, där sådant finnes utan skada för verksamheten vid densamma kunna ske, tills vidare intagas även till vuxen ålder gören kvinnlig sinnesslö, som icke är eller varit intagen i sådan anstalt, som i reglementets 1 § 1 mom. omförmäles, men vilken till följd av vanart är olämplig att omhändertagas annorstädes än å anstalt för vanartade sinnesslöa, *dels ock* förordnas, att ansökan om inträde för sinnesslö, varom här är fråga, skall vara åtföljd av

- 1) läkarintyg, avfattat i enlighet med fastställt formulär;
- 2) uppgifter rörande den sinnesslösas uppförande och levnadsförhållanden, vilka uppgifter, där ansökan göres av annan än kommunal myndighet, skola vara attesterade av pastor eller ordförande i kommunalnämnd eller barnavårdsnämnd; samt
- 3) en av målsman eller annan vederbörande i överensstämmelse med fastställt formulär utfärdad förbindelse att ansvara för erläggande till anstalten av stadgad avgift för eleven.»

Med anledning av denna framställning har Kungl. Maj:t i nådigt brev den 9 november 1922 lämnat medgivande att å här ifrågavarande

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 3 saml. 12 häft. (Nr 27—29.) 2

anstalt må, där så finnes utan skada för verksamheten vid anstalten kunna ske, tillsvidare intagas till vuxen ålder kommen kvinnlig sinnesslö, ehuru hon icke är eller varit intagen i sinnesslö- eller epileptikerskola, skyddshem eller tvångsuppfostringsanstalt men till följd av vanart icke lämpligen kan omhändertagas annorstädes än å anstalt för vanartade sinnesslöa.

Skall detta medgivande få någon praktisk betydelse, måste givetvis anstaltens beläggning under nästa budgetår ökas utöver det antal, varmed Kungl. Maj:t räknat i sitt förslag till utgiftsstat. Från allmän social synpunkt är det ju också i hög grad önskvärt att alla befintliga resurser för omhändertagande av vuxna vanartade sinnesslöa så långt möjligt utnyttjas, då dylika ute i samhället ofta bli mycket kostbara för kommunen. Det är nämligen mycket vanligt, att dessa sinnesslöa flickor, vilka icke sällan hava ett mycket starkt driftliv, föda det ena barnet efter det andra till världen. Helt naturligt komma därför platserna å statsanstalten för vanartade sinnesslöa flickor att bliva mycket eftersökta. Emellertid är det ej tillrådligt att redan under nästa budgetår fullbelägga anstalten, då platser för mottagande av sådana sinnesslöa flickor, som visat sig olämpliga för samlivet å de statsunderstödda sinnesslö- och epileptikerskolorna, böra finnas disponibla i den nuvarande anstaltsbyggnaden under de närmaste åren, till dess anstalten blivit utvidgad eller arbetshem för vuxna vanartade sinnesslöa — såsom planen är — blivit anordnat på annan plats. Det torde därför ej vara skäl att under nästa budgetår låta beläggningen ökas över 30-talet.

Räknar man sålunda med en beläggning av 30 elever, torde — i betraktande därav att det här är fråga om arbetsföra flickor, som hava sin sysselsättning inom ett i sin helhet inhägnat område — dock icke behövas ökning i antalet befattningshavare undantagandes den för tillsynen nödiga sköterskepersonalen. För tillsynen under dagen kräves då tvenne sköterskor i stället för en. I detta sammanhang må i övrigt framhållas, att mot en under åratat fortsatt så ringa beläggning av anstalten, att endast en sköterska kan anställas, talar även det skälet, att denna sköterska skulle få en alldeles orimligt lång tjänstgörings- och vakttid (jämför motionen rörande Salbohedsanstalten). Två dag-sköterskor torde emellertid bli tillräckliga även sedan den nuvarande anstaltsbyggnaden fullbelagts. Under förutsättning att anstalten även mottager vanartade sinnesslöa flickor, som äro epileptiska — något som givetvis är i hög grad önskvärt — kräves emellertid även en nattsköterska.

Med här föreslagen beläggning skulle det i *avlöningsstaten* upp-

tagna beloppet till vikariatersättningar och extra personal samt tjänstepersonal: 1,735 kronor — varav är beräknat till lön åt kokerska 540 kronor, åt köksbiträde 420 kronor och åt en sköterska 420 kronor — alltså behöva ökas med allenast lön för två sköterskor eller 840 kronor, vadan denna stat alltså komme att sluta å $(7,760 + 840 =)$ 8,600 kronor. Emellertid borde lämpligen föreskrivas, att den andra dagsköterskan finge anställas först efter det 15-talet överskridits och nattsköterskan först efter det någon fallandesjuk blivit intagen.

Vad beträffar *omkostnadsstaten*, som i Kungl. Maj:ts förslag är upptagen till 19,875 kronor, medför den här föreslagna ökade beläggningen, då byggnaden i sin helhet ju i allt fall måste uppvärmas, höjning av allenast följande poster: kosthåll för personalen (ytterligare 2 stycken à 1 krona 75 öre per dag =) 1,277 kronor 50 öre, kosthåll för eleverna (med 1 krona 10 öre per dag och elev), beklädnader och sängkläder (med 100 kronor per år och elev) samt tvätt och renhållning (med 40 kronor per år och elev). En omkostnadsstat, som räknar med 30 elever, skulle sålunda komma att sluta å $(19,875 + 9,400 =)$ 29,275 kronor.

Såsom framgår av en jämförelse mellan den av Kungl. Maj:ts framlagda utgiftsstaten, vilken räknar med en beläggning av 15, och den här föreslagna utgiftsstaten, som räknar med den dubbla beläggningen, innebär den senare en *betydligt lägre driftkostnad* per elev. Enligt Kungl. Maj:ts förslag till utgiftsstat blir årskostnaden för varje elev $\frac{27,635}{15} = 1,842$ kronor 33 öre. Med den här föreslagna utgiftsstaten blir däremot årskostnaden för varje elev endast $\frac{37,875}{30} = 1,262$ kronor 50 öre.

Beträffande inkomstfrågan hänvisas till den i dag väckta motionen rörande ändring i staten för uppfostringsanstalten för sinnesslöa gossar å Salbohed, vari närmare utvecklats skälen för där framlagt förslag att vid statens sinnesslöanstalter höja årsavgiften för sinnesslöa, som icke äro behäftade med epilepsi, till 400 kronor och för fallandesjuka till 800 kronor. Med dessa avgifter och om man räknar med 22 icke-epileptiska sinnesslöa och 8 fallandesjuka skulle *inkomsterna* under budgetåret komma att uppgå till $22 \times 400 = 8,800$ kronor + $8 \times 800 = 6,400$ kronor, summa 15,200 kronor.

På grund av vad sålunda blivit anfört hemställes att riksdagen, med fastställande av här ovan föreslagen avlöningsstat och omkostnadsstat samt avgiftsstorlek, måtte, för budgetåret 1923—1924 bevilja

dels till avlöningar och vikariatersättningar m. m. åt befattningshavare vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor ett extra anslag av kronor högst 8,600 (i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 7,760 kronor), dels och till bidrag till driftkostnader i övrigt vid samma anstalt ett extra förslagsanslag av kronor 14,075 (i stället för av Kungl. Maj:t föreslagna 14,400 kronor).

Stockholm den 19 januari 1923.

Alfred Petré.

Axel von Sneidern.